

Ki fordít a kormányrúdon?

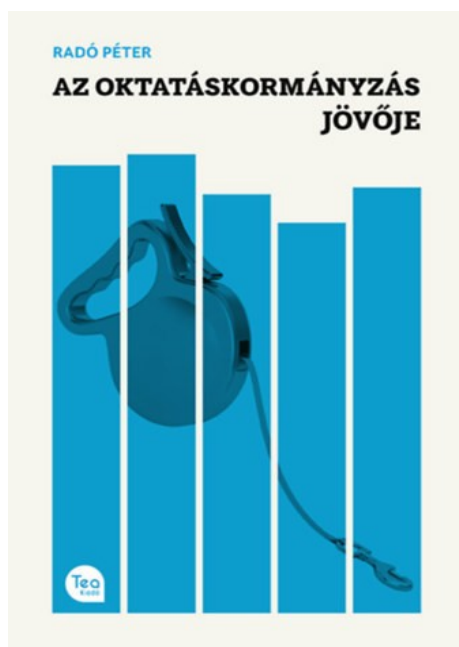
Mátyás Anikó

a Miskolci Egyetem Modern Filológiai Intézet, Angol Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszékének egyetemi tanársegédje
aniko.matyas@uni-miskolc.hu

Radó Péter (2023). Az oktatáskormányzás jövője. Budapest: Tea Kiadó.

ISBN 978-615-82 337-2-9

DOI: 10.37205/TEL-hun.2024.1.11

A kötet szerzője Radó Péter oktatási rendszerek elemzésével, kormányzásával és az oktatási egyenlőtlenségek kezelésével foglalkozó oktatáskutató, számos egyetemen tart oktatáspolitikai elemzéseket bemutató és a kisebbségek oktatását érintő kurzusokat. Tanácsadóként és oktatási szakértőként részt vett többek között az Európai Bizottság és az OECD oktatásfejlesztési programjaiban. Közel száz tanulmányt és könyvet közölt a kisebbségsszociológia, az oktatáspolitikai elemzés, az oktatásirányítás és a kisebbségi oktatás témájában. Új könyve Az oktatáskormányzás jövője címmel a Tea Kiadó gondozásában jelent meg.

A szerző ajánlása szerint a kötet olyan tudományos esszé, mely a kutatók és a kormányzati intézményekben dolgozók mellett az oktatásvezetésben járatlan, de abban jelentősen érintett iskolavezetőket, pedagógusokat, szülőket kívánja informálni az oktatási rendszerek sikerességének összetevőiről, és egyúttal gondolkodásra sarkallni őket, hiszen, ahogy a szerző megállapítja, a közoktatás mindenkié. A szerző kiemeli továbbá, hogy a könyv megírásakor gondolt a 2010-ben még általános iskolába járókra is, akik, korábbi tapasztalatok híján, csupán az abban az évben bevezetett oktatásirányítás hatását ismerték meg, rájuk mint „későn érkezőkre” tekint, akikben talán ott rejlik a változtatás lehetősége.

Radó szerint a centralizált oktatáskormányzás a múlt jelképe. A decentralizált, hierarchikus kormányzás az európai térségben meghatározó modell, de a jövő a heterarchikus, többszintű irányítási rendszereké, melyekben az oktatás szereplői között szoros és lendületes együttműködés áll fenn. A heterarchikus rendszerek szükségességét olyan jó gyakorlatokkal támasztja alá, mint a norvég „Konzultációs Rendszer” vagy a német „Helyi Tanulás” kezdeményezés.

A könyv további fejezeteiben az oktatásirányítás javulását elősegítő megközelítések és megoldások bemutatására kerül sor, kezdve az oktatáskormányzással szemben támasztott elvárásokkal (bizalom, elszámoltathatóság és etikai normák), folytatva a sort az oktatásirányítás szerkezetének bemutatásával, melyben, többek között, kiemelt hangsúlyt kap az oktatásirányítás digitalizációjával szembeni elvárások kifejtése. Ezeket a témákat követik a tanulási célok újraértelmezésének szükségességéről szóló gondolatok, illetve az erőforrások felhasználásán belül a pénzügyi és a humánerőforrással való hatékony gazdálkodás hiányosságainak, valamint az azokat javító intézkedések bemutatása. A fejezetek sorában ezután az iskolában folyó munka minőségének ellenőrzése következik. Végül, a zárszóban a szerző visszatér a „későn érkezőkben” látott megoldás gondolatához.

A szerző a kötetben számos helyen fogalmaz meg éles kritikát a Magyarországon jelenleg zajló oktatáskormányzással szemben. Álláspontja szerint az európai kontinentális modell, amelyben a köznevelés központjában a kormány és az oktatási minisztérium áll, valamint az oktatásra vonatkozó döntések előkészítése szigorúan szabályozott közigazgatás keretein belül történik, egyre távolodik a demokratikus rendszertől. Ebben az autokratikus vonásokkal is jellemezhető rendszerben az oktatásirányítók számára a politikai elvárások szolgálnak egyedüli iránytűként, hiszen 2010 után a konzultációs fórumok eltűntek, és centralizált rendszer alakult ki. Ez az oktatáskormányzás a múlt irányítási struktúráit idézi. A szerző a magyarországi oktatáskormányzási rendszert egyéb autokratikus politikai rendszereken alapuló országokéhoz (Oroszország, Belarusz, Törökország, Venezuela) hasonlónak tartja, és megjegyzi, hogy ezek a rendszerek nem képesek az oktatásban részt vevő érdekcsoportok szükségleteire, véleményére tekintettel lenni, azt beépíteni a döntési folyamatokba, azaz nem képesek jól kormányozni és a jövő oktatáskormányzását létrehozni.

A rendszerből eredő problémák közé tartoznak a szerkezeti akadályok, a kormányzás funkcionális alrendszerének alkalmatlansága és a különböző normatív feltételek rendkívül gyenge állapota. A problémák megoldása érdekében fontos

lenne visszaállítani a szakma képviselőit érdemben meghallgató konzultációs fórumokat és támogatni kevésbé centralizált döntéshozatali folyamatok elindítását azért, hogy az oktatás szereplői könnyebben és hatékonyabban tudjanak alkalmazkodni a saját, helyi igényekhez. Továbbá a tanárok nagyobb befolyást kaphatnának a tanítási módszerek és a tananyag kialakításában, ami hozzájárulna egy olyan demokratikus oktatási rendszer kialakításához, mely nem csupán inkluzív, és megfelel a diákok egyéni igényeinek, de támogatja is a magyarországi oktatás minőségének és versenyképességének javulását világviszonylatban.

A szerző a problémák leküzdését és a magyar oktatáskormányzás jövőjét illetően egyaránt pesszimista és optimista. Véleménye szerint a nemzedékekben fellelhető rugalmatlanság, bizalomhiány és az elszámoltathatósággal kapcsolatos ellenállás mind az innováció ellenségei. Ugyanakkor a problémák megoldása kitartható, szívós munkával nem lehetetlen, ehhez azonban elengedhetetlen az oktatás szereplőinek edukációja a megfelelően kormányzott oktatási rendszerekről, melyhez Radó Péter könyve kiváló segítséget nyújt.

A célokat és a szerző okfejtését taglaló bevezető részt tizenhárom lineárisan, a témák kibontása mentén összefűzött fejezet követ, melyek mindegyikét kérdés-blokk előzi meg, előrevetítve, hogy mire talál válaszokat bennük az olvasó (például: Valójában mit csinálnak az iskolák? Mi a különbség kormányzás, politika, oktatáspolitikai és oktatásirányítás között? Melyek a centralizált irányítási rendszerek által működtetett finanszírozási rendszerek korlátai?). A bevezetőben felvázolt célnak megfelelően a 372 oldalas kötet közérthető, koherensen szerkesztett, kerüli a tudományos megfogalmazásokat, fenntartva ugyanakkor a szakmai hitelességet. A szinte tankönyv jellegű kiadvány nem csupán gondolkodásra ösztönző kérdés-blokkokat tartalmaz, hanem táblázatok, ábrák és szövegdobozok is segítik az összszegést, a lényegi pontok kiemelését.